

TAKIS · “Συνθέτοντας” στον δημόσιο χώρο

Γιάννης Γιαννούτσος - 24/07/2024

Αναφορά στο έργο 'Bassin Takis, Foret Lumineuse, La Defense'

Ανιχνεύοντας τα στοιχεία με τα οποία ο Takis “συνθέτει”, όπως η ενέργεια (ηχητική, αιολική, ηλιακή, μαγνητική), η ύλη (ατσάλι, νερό, φως, πέτρα), η κλίμακα (ανθρώπου, έργου), διαπιστώνουμε πως τα στοιχεία του δημόσιου χώρου (κτίρια, δρόμοι, πλατείες) αποτελούν κύρια συνθετικά αγκύρια για την ερμηνεία των έργων του.

Αναζητώντας τα βασικά στοιχεία των έργων του Takis, κατανοούμε τον τρόπο με τον οποίο ο ίδιος “συνθέτει”. Όταν επιδιώκουμε μια αναλυτική ματιά στα “εξ ων συνετέθη” ενός γλυπτού, προσπαθούμε να

διερευνήσουμε τους θεμέλιους λίθους από τους οποίους απαρτίζεται. Μέσα από αυτή τη νοητική διεργασία καλλιεργούμε τη συνθετική μας αντίληψη για ένα έργο, διακρίνοντας, πέραν από τα πρωταρχικά στοιχεία που αξιολογεί ο καλλιτέχνης για να εκφραστεί, και τη δημιουργική του πρόθεση. Υπό αυτή την έννοια, η ανάγνωση ενός έργου Τέχνης εμπεριέχει την προσπάθεια για αναγνώριση των πολλαπλών πτυχών ενός θέματος: δομικών, χωρικών, κοινωνικών.

Τούτη η άποψη φαίνεται να συνταιριάζει με εκείνη την οποία ο Takis διατυπώνει κατά τη διάρκεια της συνέντευξής του στην εκπομπή "Παρασκήνιο", με τίτλο "Takis: Αναδρομή-Διαδρομή / Ο Takis στο Γεροβουνό". Χαρακτηριστικά αναφέρει πως, στην προσπάθειά του ο ίδιος να διδαχθεί ζωγραφική, αντέγραφε μεγάλους Ζωγράφους όπως τον Ελ Γκρέκο. Επισημαίνει δε πως το εγχείρημά του αυτό προέκυψε από τη διάθεσή του για έρευνα, την οποία ο ίδιος είχε ανάγκη ως πνεύμα, και πως μέσα από την έρευνα αυτή προσπαθούσε να δει πώς έγινε ένα έργο Τέχνης και πώς μπορεί να ξαναγίνει.

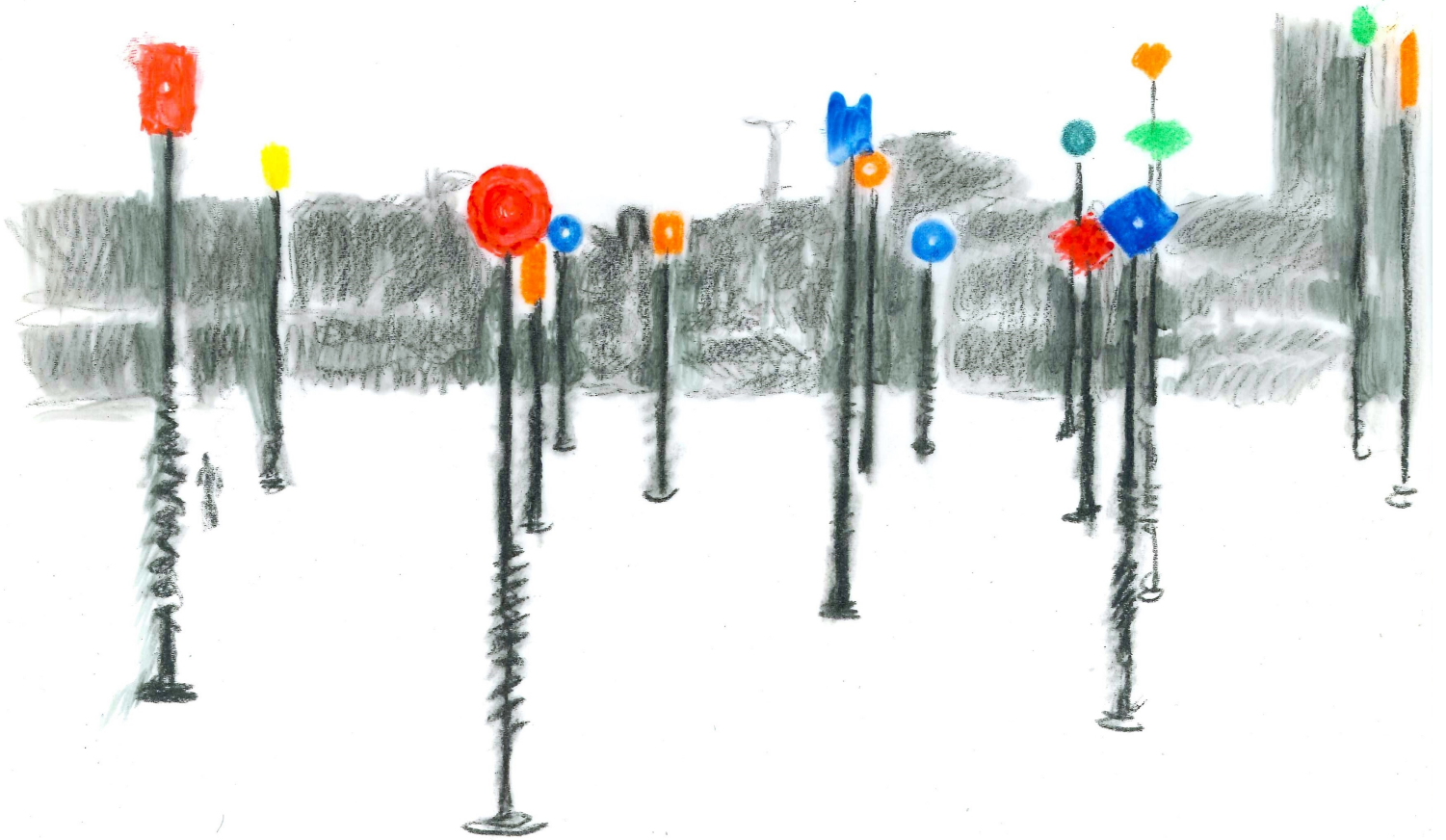
Ας θέσουμε ένα τρίπτυχο ενέργεια - παρουσία - χώρος, το οποίο κατά την προσωπική μου άποψη διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο έργο του πρωτοπόρου αυτού εικαστικού:

Ένα σκέλος αφορά τον πειραματισμό του γλύπτη με την ύλη και τη διάθεσή του να τη συνταιριάζει με τις μαγνητικές δυνάμεις αλλά και την ενέργεια: ηλεκτρική, ηχητική, ηλιακή, αιολική, κινητική και υδροδυναμική.

Ένα άλλο σκέλος αφορά την ανθρώπινη παρουσία · τη σχέση της κλίμακας του θεατή και του έργου Τέχνης, όσο και τις καταβολές των έργων του, τις προτομές από γύψο και γλυπτά από σφυρήλατο σίδηρο, εμπνευσμένα τόσο από τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό όσο και από καλλιτέχνες όπως ο Picasso και ο Giacometti.

Πλέον σημαντικό σκέλος στο έργο του Takis είναι ο τόπος στον οποίο τα γλυπτά του χωροθετούνται στον χώρο και δη στον δημόσιο που λειτουργεί ως πυκνωτής για την κοινωνία, ως πολυπαραγοντικό περιβάλλον σε διαρκή μετάβαση.

Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στη σχέση των έργων Τέχνης του Takis με τον δημόσιο χώρο, μέσα από την ανάλυση βασικών συνθετικών χαρακτηριστικών του έργου 'Bassin Takis, Foret Lumineuse, La Defense'. Η ανάλυση που ακολουθεί κλιμακώνεται από το μέρος στο όλον, από τα επιμέρους στοιχεία που απαρτίζουν το έργο μέχρι την ένταξή τους στον ευρύτερο δημόσιο χώρο.

Προκειμένου να κατανοήσουμε την κλίμακα του έργου καθώς και του δημόσιου χώρου στον οποίο χωροθετείται, παραθέτουμε στοιχεία που αφορούν το πλαίσιο δημιουργίας του. Όπως αναφέρεται στο χρονολόγιο του Ιδρύματος 'TAKIS FOUNDATION - Research Center for the Arts & the Sciences', η Γαλλική Κυβέρνηση και πιο συγκεκριμένα οι δημοτικές αρχές του Παρισιού παραχωρούν στον γλύπτη τον μεγαλύτερο σε έκταση δημόσιο χώρο που προσφέρθηκε ποτέ σε καλλιτέχνη στην ιστορία του Παρισιού (3.500 τμ). Ο Takis δημιουργεί το Φωτεινό Δάσος, αποτελούμενο από 39 Φωτεινά Σινιάλα - Βίδα του Αρχιμήδη (Signaux Lumineux-Vis d'Archimède) ύψους 3,50μ. ως 9,50μ., και τα τοποθετεί στην Esplanade - Bassin της Défense.

Το έργο αποτελείται από επιμέρους στοιχεία - "Τα Σινιάλα", μια από τις σημαντικότερες θεματικές ενότητες στην πορεία του Takis, με τις καταβολές τους στους πειραματισμούς που έκανε ο καλλιτέχνης στα μέσα της δεκαετίας του '50.

Τα "Σινιάλα" χαρακτηρίζονται από τη βάση (κύλινδρος που τα στηρίζει στη γη), τον κορμό (ο οποίος ως γραμμικό στοιχείο αποτελείται από μια σπειροειδή μεταλλική έλικα) και τη στέψη (το πέρας των στοιχείων αυτών καθ' ύψος σηματοδοτείται με γεωμετρικά στοιχεία που φέρουν φως). Η τριμερής αυτή δομική διάκριση μας συνδέει συνειρμικά τα κατακόρυφα αυτά σύμβολα με την ανθρώπινη παρουσία (Βάση- πόδια, Κορμός - μέση, Στέψη - κεφαλή).

Ο παραλληλισμός τους με την ανθρώπινη παρουσία ενδυναμώνεται λόγω της κατακορυφότητάς τους. Πρόκειται για ένδειξη μιας παρουσίας ενεργής, που στέκει κάθετα στο οριζόντιο επίπεδο ως ένδειξη ζωής. Οντότητες που πατούν στη γη και απευθύνονται στο περιβάλλον, αναμένοντας την επαφή τους με έναν άνθρωπο που θα τις δει, θα επιθυμήσει να τις προσεγγίσει και θα κινηθεί προς το μέρος τους. Πρόκειται για στοιχεία που λειτουργούν ως σήμαντρα στον χώρο.

Τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά κάθε "Σινιάλου" ποικίλλουν, όπως και η συχνότητα του φωτός που εκπέμπουν. Πρόκειται για μορφές οι οποίες είναι πολλαπλές αποχρώσεις ενός τύπου - παραλλαγές μιας φιγούρας. Μέσα από αυτή την ποικιλομορφία αντιλαμβάνεται κανείς μια οικογένεια συγγενικών μεταξύ τους στοιχείων, που ως σύνολο στέκει στον χώρο και δηλώνει την ύπαρξή του.

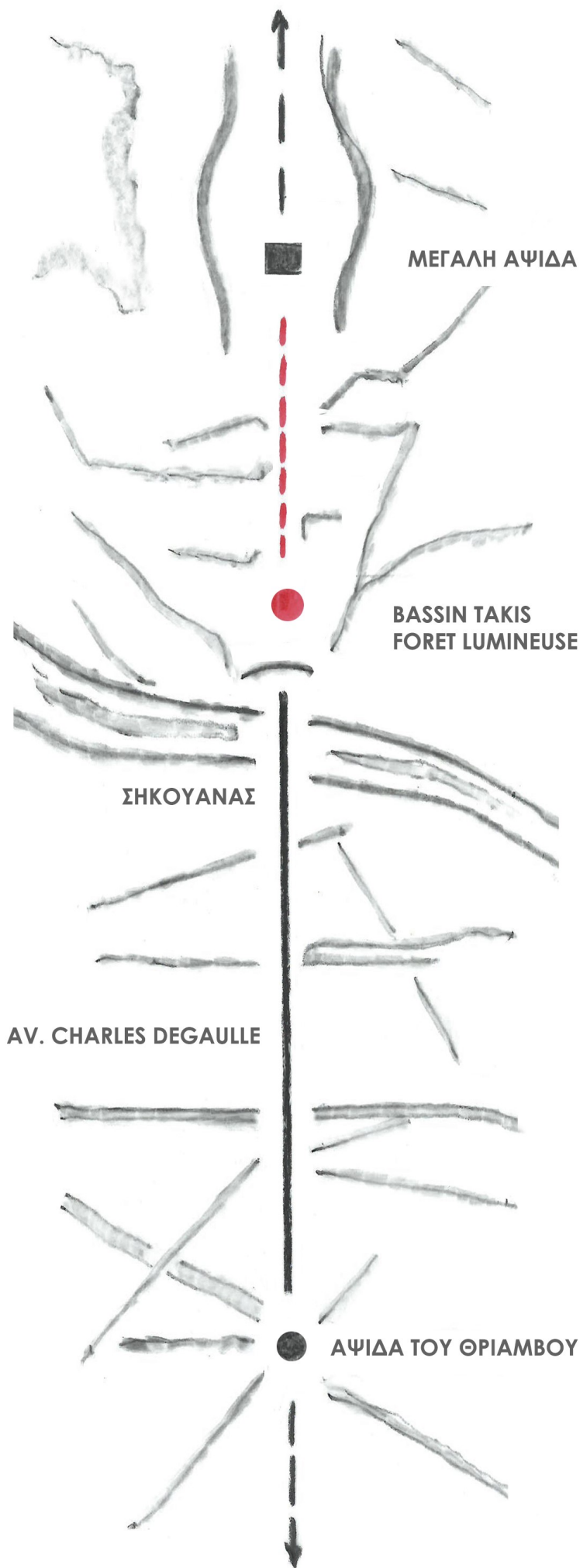
Η παρουσία τους επίσης τονίζεται με το φως που εκπέμπουν τα στοιχεία. Με την εναλλαγή μέρας - νύχτας

τονίζουν την απόληξή τους, η οποία πια λειτουργεί ως φωτεινός πομπός.

Η έννοια του Σινιάλου κατά συνέπεια δίνεται τόσο λόγω της κατακορυφότητας του στοιχείου (δύναται να ιδωθεί από απόσταση ως οπτικό σήμαντρο), όσο και μέσα από το φως που εκπέμπει (δύναται να ιδωθεί απουσία φυσικού φως).

Η κλίμακα των "Σινιάλων" είναι ιδιαίτερα σημαντική στην πρόσληψη του έργου από τον παρατηρητή. Πρόκειται για φιγούρες μεγαλύτερης κλίμακας. Η σχέση αυτή μας δημιουργεί την αίσθηση ότι πρόκειται για οντότητες που υπερβαίνουν το μέτρο του θεατή. Απομακρύνονται κατά μια έννοια από τη θνητή υπόσταση και αναφέρονται σε μια υπερβατική διάσταση. Τούτο το χαρακτηριστικό μπορεί κανείς να το διαπιστώσει κατά την επίσκεψή του στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, όπου στα Επιτύμβια ανάγλυφα η θνητή οντότητα παρουσιάζεται σαφώς μικρότερη συγκριτικά με τη θεϊκή φιγούρα. Το διακρίνουμε όμως αυτό το χαρακτηριστικό και όταν κοιτάζουμε τους αρχαϊκούς κούρους που είναι πολλαπλάσιου ύψους από εμάς. Απευθύνουμε το βλέμμα μας ψηλά, προς τον ουρανό, όπου ανήκουν οι υπερβατικές αυτές υπάρξεις. Έτσι και τα "Σινιάλα" τείνουν κατακόρυφα προς τα άνω σπάζοντας τον χρόνο με όρους κοσμικούς, και απευθύνονται στο άχρονο ως ενθύμια μιας πολιτισμικής προέλευσης.

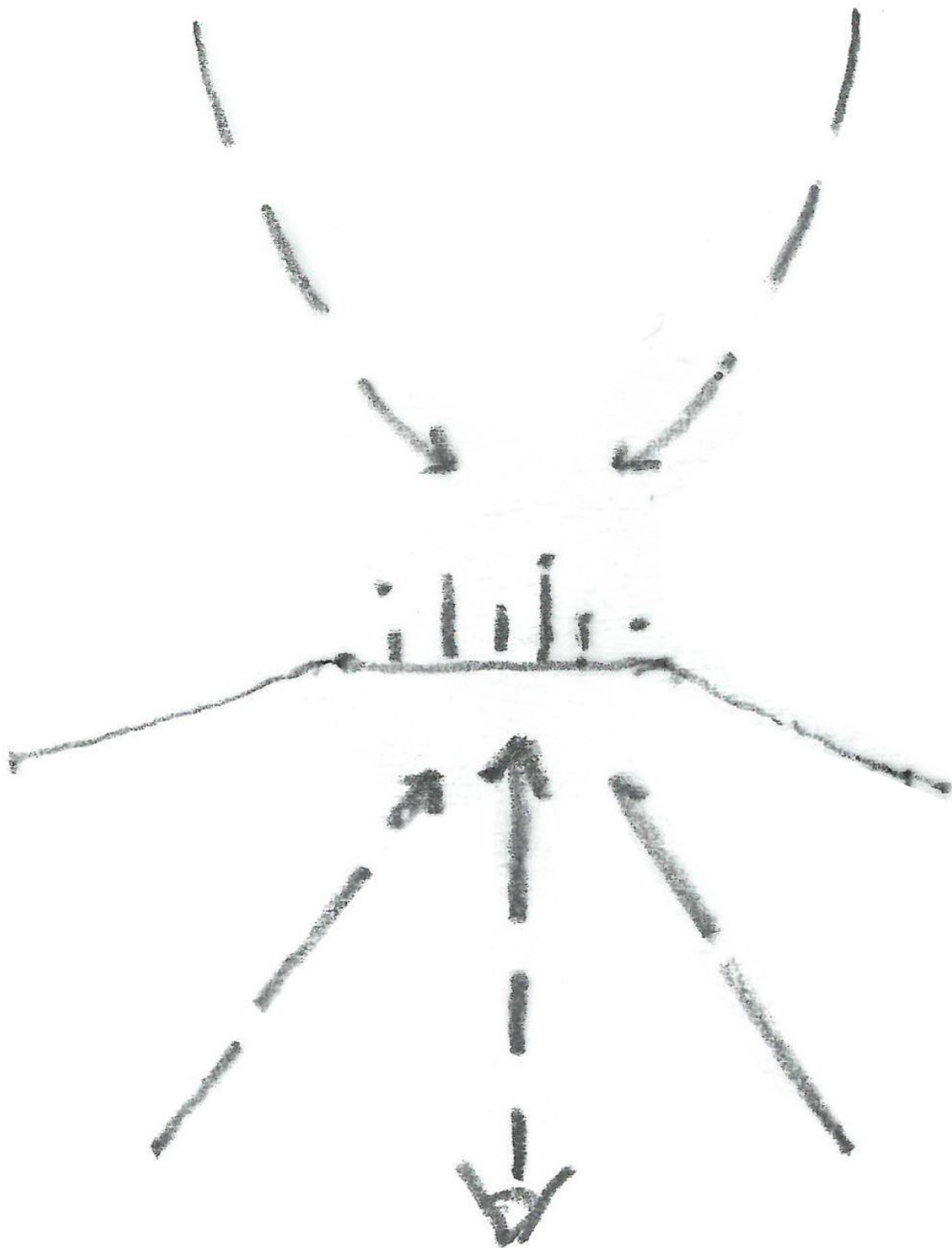
Ιδιαίτερο συνθετικό ενδιαφέρον έχει ο τόπος που φιλοξενεί το έργο - η μεγάλη υδάτινη περιοχή εντός της οποίας χωροθετούνται τα "Σινιάλα". Λόγω της ανάκλασης του νερού, η κλίμακα των στοιχείων πολλαπλασιάζεται. Αναλόγως αντικατοπτρίζονται ο ουρανός, τα κτίρια και τα υπόλοιπα στοιχεία του άμεσου και του ευρύτερου περιβάλλοντος. Το είδωλο που σχηματίζεται παραμορφώνεται αναλόγως των καιρικών φαινομένων, προσφέροντας μιαν άλλη εικόνα ανάγνωσης του έργου, απότοκο της διάδρασης του αέρα, της βροχής και του νερού.

Το πλάτωμα που δημιουργείται σε αυτό το σημείο της πόλης, σηματοδοτεί ένα πέρασμα από τον ισχυρό οδικό άξονα της Λεωφόρου Charles de Gaulle προς την La Defense, άξονα ελεύθερης κίνησης των πεζών. Επισημαίνεται το πλάτωμα όπου χωροθετείται το έργο ως ένα αντάμωμα των ανθρώπων, ως ένα οπτικό σήμαντρο το οποίο έχει οπτική φυγή προς την "Αψίδα του Θριάμβου".

Τα Σινιάλα του Takis χωροθετούνται επί του μεγάλου γραμμικού άξονα του Παρισιού, σημαντικά σκέλη του οποίου είναι η "Αψίδα του Θριάμβου", η "Μεγάλη Αψίδα" και η "Γέφυρα του Νεϊγί". Ανάγεται σε τοπόσημο λόγω της ιδιαίτερης θέσης του, της λειτουργίας του ως κοινωνικού πυκνωτή αλλά και της οπτικής του εποπτείας προς και από εκτεταμένα σκέλη τού εν λόγω ιστορικού άξονα.

Το έργο κατά τις βραδινές ώρες συντονίζεται με τα φώτα των αυτοκινήτων και των φαναριών της λεωφόρου και της πόλης. Υπό αυτή την έννοια, ο παλμός των φωτεινών Σινιάλων συμπορεύεται με τον παλμό της πόλης. Πάλλεται συνοδεύοντας την κίνηση της ίδιας της ζωής.

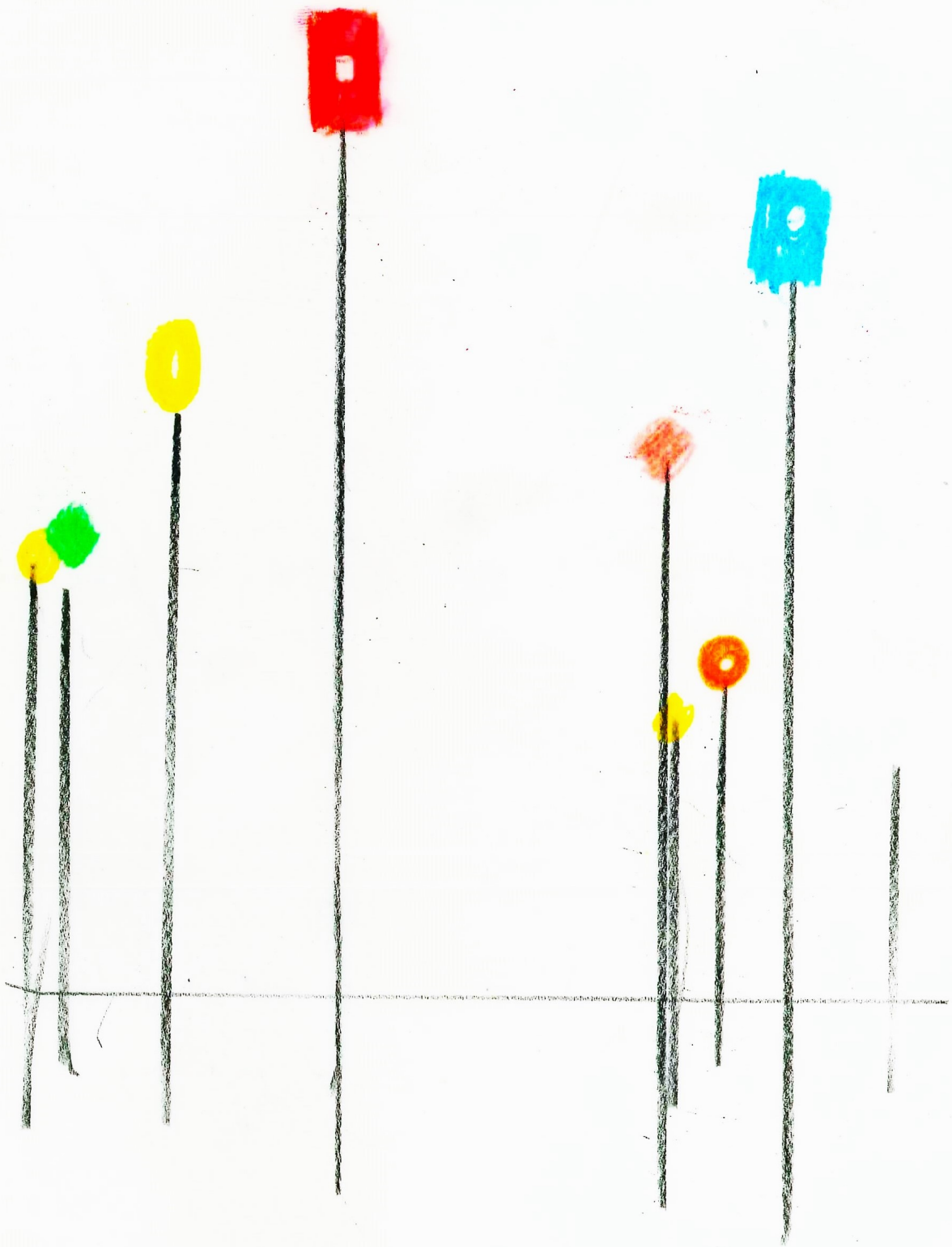

Η παραπάνω ανάλυση των συνθετικών πτυχών του έργου αφορά το πώς λειτουργεί το έργο Τέχνης μέσα στον δημόσιο χώρο, υπό μια βιωματική προσέγγιση. Το έργο εκπέμπει τον παλμό του: τις καταβολές, τις μνήμες, τους πειραματισμούς και τις επιθυμίες του συνθέτη του. Συναντά καθημερινά την ανθρώπινη παρουσία, η οποία αντιλαμβάνεται διαμέσου των αισθήσεων το έργο και προσδίδει σε αυτό τη δική της ερμηνεία.

Η γλυπτική του Takis στον δημόσιο χώρο συλλειτουργεί με τα στοιχεία του, όπως περιγράφονται παραπάνω, ώστε να μπορούμε να υποστηρίξουμε πως έργο και χώρος στη συγκεκριμένη περίπτωση αποτελούν ένα αδιαίρετο Όλον. Αν αφαιρέσεις δηλαδή ένα από τα στοιχεία που απαρτίζουν το περιβάλλον, τότε διαφοροποιείται το πλαίσιο του έργου και νοηματοδοτείται με έναν διαφορετικό τρόπο. Αυτός είναι πιθανώς, όπως αναφέρει ο Άρης Κωνσταντινίδης, και ο ορισμός της Σύθεσης - το πώς συνταιριάζουν τα στοιχεία μεταξύ τους, τα του άμεσου αλλά και του ευρύτερου περιβάλλοντος, το πώς δένει δηλαδή το επιμέρους με το Όλον.

Άραγε ο Takis δεν επεδίωκε αυτό το σημαντικό χαρακτηριστικό της "σύνδεσης" με την κοινότητα, μέσω του Ιδρύματος που δημιούργησε ("Ίδρυμα Takis - Κέντρο Ερευνών για την Τέχνη & τις Επιστήμες"); Έναν χώρο - πυκνωτή νέων καλλιτεχνών με στόχο την έρευνα και τη διεπιστημονικότητα, την προώθηση της γνώσης και της εκτίμησης των εικαστικών τεχνών στο ευρύ κοινό.

Δημοσιεύθηκε στα “Νέα της Τέχνης” · “The Art Newspaper Greece”, Τεύχος Νο 3| Οκτώβριος-Νοέμβριος 2021
Σχέδια: Γιάννης Γιαννούτσος